

31. august 2026

Konsekvenser for landbruget af den nye kvælstofregulering

Kontakt

Andreas Lund Jørgensen
E-mail: alj@ceri.dk
Tlf.: +45 5041 1237

Kontakt

Tina Birkkjær Nikolajsen
E-mail: tbn@ceri.dk
Tlf.: +45 2728 2733

Rapportens hovedkonklusioner

- Den nye kvælstofregulering skønnes at reducere landbrugets dækningsbidrag med ca. 1,2 mia. kr., svarende til 11 pct. af erhvervets samlede dækningsbidrag. Tabet vil blive mindre på længere sigt, når landbruget har tilpasset sig.
- Nogle bedrifter rammes kun begrænset, mens andre kan få betydelige tab.
- 3,6 pct. af bedrifterne skønnes at opleve så store tilpasningsomkostninger, at det ikke længere vil kunne betale sig for dem at dyrke deres jord.
- Den nye kvælstofregulering er et effektivt og nødvendigt værktøj til at opnå god økologisk tilstand i danske kystvande.
- I CERI anbefaler vi derfor at holde fast reguleringen. Staten bør samtidig overveje at kompensere landmændene for deres tab med ekstra midler, der ikke tages fra landbrugsstøtten.

Analysen er udarbejdet af:

Andreas Lund Jørgensen

E-mail: alj@ceri.dk

Tlf.: +45 5041 1237

Om CERI – Climate & Energy Research Institute

CERI er en grøn tænketank, der styrker beslutningsgrundlaget for den grønne omstilling gennem uafhængige analyser af Danmarks klima-, energi- og miljøpolitik. CERI arbejder ud fra en præmis om, at en langsigtet og holdbar omstilling kun lykkes, hvis beslutningerne træffes på et solidt samfundsøkonomisk grundlag. CERI spiller sine analyser ind i den offentlige debat og på Christiansborg for at bidrage til beslutningsprocesserne om den grønne omstilling på en konstruktiv måde.

1. Økonomiske konsekvenser af den nye kvælstofregulering

Der er stor debat om den nye kvælstofregulering

Der er stor debat om den nye kvælstofregulering, der torsdag d. 3. september skal stemmes igennem i Folketinget. Mange landmænd er bekymrede for, hvad den nye regulering vil betyde for deres økonomi, hvilket har fået flere venstrepolitikere til offentligt at tilkendegive, at de har tænkt sig at stemme imod loven, selvom de er med i den politiske aftale om overgangen til den nye kvælstofregulering.

Reguleringen er omkostningseffektiv og præcis ...

Den nye kvælstofregulering er det bedste der er sket for dansk vandmiljø i nyere tid. Samtidig er det en omkostningseffektiv regulering, der sætter ind dér hvor problemerne med kvælstof er, mens den ikke pålægger unødige byrder i områder, hvor kvælstofudledningerne gør mindre skade.

... men kommer med omkostninger for erhvervet

Men den nye kvælstofregulering kommer med økonomiske konsekvenser for landbruget. På kort sigt skønner vi, at reguleringen påfører erhvervet et tab på ca. 1,2 mia. kr., jf. tabel 1. Skønnet er lavet med udgangspunkt i de officielle beregninger for omkostningerne ved reguleringen fra Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi på Københavns Universitet såvel som Ministeriet for Natur og Dyrevelfærd. Tabet svarer til knap 11 pct. af det samlede såkaldte dækningsbidrag 2 (DBII), der dækker over indtægterne fra driften fratrasket variable omkostninger. På langt sigt skønnes omkostningerne at falde betydeligt, i takt med at landbruget har tilpasset produktionen til de nye rammevilkår. Metoden er uddybet nederst i notatet.

Tabel 1 Økonomiske konsekvenser af den nye kvælstofregulering

	Mia. kr.
Samlet dækningsbidrag II i dag	11,6
Skønnet tab for landbruget som følge af den nye regulering	1,2
	Procent
Kortsigtet tab i procent	10,6
Andel bedrifter, hvor tilpasningsomkostninger overstiger nuværende dækningsbidrag II	3,6

Anm.: Dækningsbidrag II er bedrifternes indtægter fratrasket aflønning af arbejdsindsats, vedligeholdelse og afskrivning af inventar samt rentebetalinger.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af IFRO (2025) og Ministeriet for Natur og Dyrevelfærd (2026)

Omkostninger er skævt fordelt

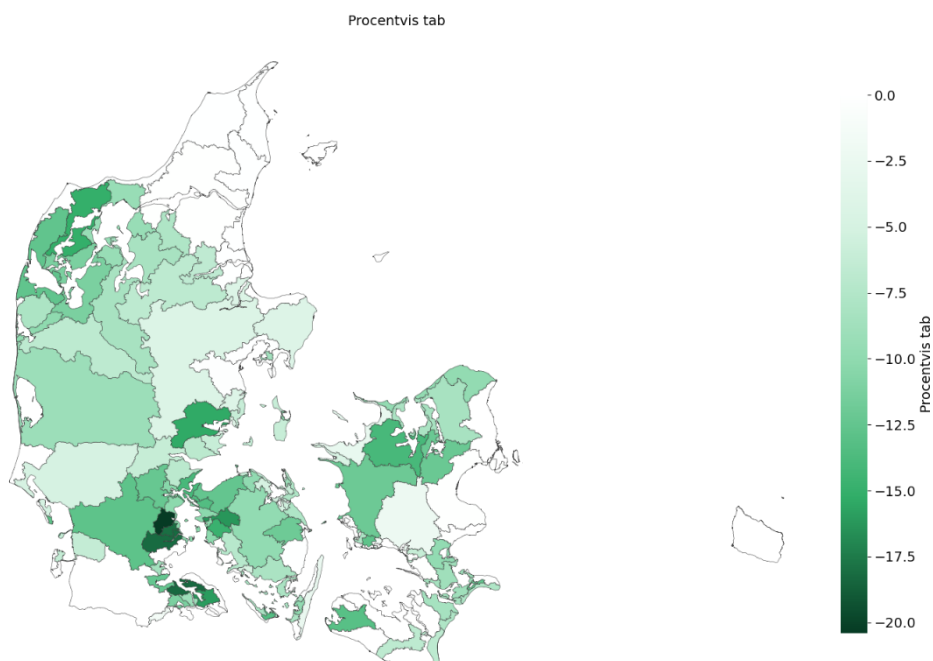
En udfordring for landmændene er, at omkostningerne ved den nye regulering er meget ulige fordelt. I nogle vandområder er der stort set ikke nogen omkostninger ved den skærpede regulering, mens omkostningerne andre steder er betydelige. Variationen vil være endnu større, når man ser på de enkelte bedrifter.

Godt 2 pct. af alle bedrifter vil få underskud

Vi har ikke adgang til de endelige tal, men har illustreret hvordan det så ud, med de senest offentlige tilgængelige skøn fra da man indgik aftalen om ny kvælstofregulering i 2025, jf. figur 1. Dengang blev de kortsigtede omkostninger vurderet til ca. 740 mio. kr. for landbruget som helhed. Med datidens omkostningsskøn vurderes

ca. 2 pct. af alle bedrifter at stå overfor tilpasningsomkostninger der overstiger deres indtægt. Det tal vil være lidt større i dag.

Figur1 Tilpasningsomkostninger som andel af dækningsbidraget

Kilde: Egne beregninger på baggrund af IFRO (2025)

1.1 Alternativer og compensation

Loven er helt afgørende for det danske vandmiljø

Hvis den nye kvælstofregulering ikke stemmes igennem, vil det være et meget stort tab for det danske vandmiljø. De seneste årtiers indsatser baseret på frivillige aftaler har ikke givet de nødvendige reduktioner, og incitamenterne i trepartsaftalen er ikke tilstrækkelige til at tro, at det skulle være anderledes denne gang. Konsekvensen ved ikke at vedtage den nye kvælstofregulering vil derfor være, at tilstanden i det danske vandmiljø ikke vil blive bedre og at vi ikke lever op til vores EU-forpligtelser, hvilket kan give en bødestraf.

Og statslige opkøb vil være et meget dyrt alternativ

Det er heller ikke et ønskværdigt alternativ, at staten simpelthen køber og braklægger de nødvendige jorder. For det første er det et meget mindre omkostningseffektivt værktøj, fordi den enkelte landmand typisk vil have mere effektive midler end

braklægning til at reducere sin udledning. For det andet vil det komme med betydelige statslige omkostninger.

Midler fra landbrugsstøtten går til kompensation

I aftalen om overgangen til den nye kvælstofregulering er der afsat kompensation til landbruget, der svarer til det gennemsnitlige tab. Dermed vil de fleste landmænd blive holdt skadesfri. Kompensationen tages dog fra den generelle landbrugsstøtte (fra ubrugte midler til tilskudsordningen *permanent ekstensivering*). Dermed fordeles byrden ved den nye kvælstofregulering mere ligeligt men afholdes stadig af landbruget.

Staten bør holde fast i reguleringen og hæve kompensationen

CERI vurderer, at der ikke findes et godt alternativ til den nye kvælstofregulering og vi anbefaler, at reguleringen hverken udtyndes eller udskydes. Vi mener derimod godt, at man fra statens side kan vælge at kompensere de berørte landmænd i en overgangsperiode, og at det vil være rimeligt at komme med additionelle midler, som ikke tages fra landbrugsstøtten.

1.2 Metode

De beregnede tilpasningsomkostninger er baseret på modelberegninger fra Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi på Københavns Universitet (Olsen og Ørum, 2025). Tilpasningsomkostningerne opgøres beregningsteknisk som forskellen mellem en bedrifts DBII under den gamle og nye kvælstofregulering.¹ Tilpasningsomkostningerne inkluderer tabet på marken, bl.a. som følge af at overgå til mindre udledende afgrøder, men inkluderer ikke meromkostningerne for den animalske produktion til afsætning af husdyrgødning og indkøb af grovfoder. Disse meromkostninger modelleres særskilt i Olsen og Ørum (2026).

Siden udgivelsen af Olsen og Ørum (2025), er tilpasningsomkostningerne blevet opjusteret fra ca. 740 mio. kr. til 1.230 mio. kr. blandt andet som følge af, at man regner meromkostningerne for den animalske produktion med på en mere retvisende måde.² Beregningsteknisk har vi derfor opjusteret tilpasningsomkostningerne til 1.230 mio. kr., under en forsimpelte antagelse om, at de yderligere tilpasningsomkostninger fordeler sig proportionalt med de hidtidige tilpasningsomkostninger.

Endelig sammenligner vi for den enkelte bedrifts tilpasningsomkostninger målt ved tabt DBII med DBII under den gamle regulering, for at se, hvor mange bedrifter, der oplever større tilpasningsomkostninger end deres hidtidige dækningsbidrag. Det gør vi ved at sammenligne DBII under den gamle regulering fra Olsen og Ørum (2025) med tilpasningsomkostningerne, også fra Olsen og Ørum (2025), opskaleret til de samlede tilpasningsomkostninger på 1.230 mio. kr. Hermed finder vi, at tilpasningsomkostningerne overstiger DBII for 3,6 pct. af bedrifterne. Skaleringen bidrager naturligvis til usikkerheden, men størrelsesordenen vurderes at være et ædrueligt skøn.

¹ Dækningsbidrag II er et mål for indtægten ved at dyrke en mark fratrukket variable omkostninger og delvist variable omkostninger.

² Kilde: Ministeriet for Natur og Dyrrevelfærd (2026): *Beslutningspapir vedr. kompensation og fleksibilitet i NRM*.

At tilpasningsomkostningerne overstiger det hidtidige dækningsbidrag, så det fremtidige DBII bliver negativt, betyder, at det for de bedrifter ikke længere kan betale sig at dyrke jorden, hvis de ikke modtager en produktionsafhængig kompensation for tabet.

For langt de fleste bedrifter overstiger tilpasningsomkostningerne ikke dækningsbidraget. Men en stor del af disse andre landmænd vil stadig opleve et økonomisk tab, og for en del af dem vil det på sigt ikke være en god forretning fortsat at drive landbrug. Det er fx muligt at have et positivt dækningsbidrag og samtidig få en meget uattraktiv aflønning af kapitalapparatet og ens egen arbejdstid.

Omvendt er kompensationen til landmændene ikke indregnet i beregningerne af landbrugernes tab, og de langsigtede omkostninger – efter strukturelle tilpasninger – er væsentligt lavere end de omkostninger på 1.230 mio. kr. der er anvendt i denne beregning.

2. Kilder

Ministeriet for Natur og Dyrevelfærd. (2026, 19. juni). *Beslutningspapir vedr. kompensation og fleksibilitet i NRM*.

Olsen, J. V., & Ørum, J. E. (2025). *Ny kvælstofregulering: Beregninger af konsekvenser ved opdateret tilgang til braklægningspunkter* (IFRO Udredning nr. 2025/14). Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi, Københavns Universitet.

Olsen, J. V., & Ørum, J. E. (2026). *Meromkostninger til håndtering af husdyrgødning og grovfoderproduktion ved NRM* (IFRO Udredning 2026/10). Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi, Københavns Universitet.